

Lausunto kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero VN/1046/2025

Etelä-Karjalan liitto, Imatran kaupunki, Savitaipaleen kunta ja Ruokolahden kunta kiittävät mahdollisuudesta lausua keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta.

Työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleva Suomen kansallinen energia- ja ilmastostrategia kattaa energiapolitiikkaa koskevat linjaukset sekä politiikkatoimet, joilla vähennetään yhteiskunnan kasvihuonekaasupäästöjä ja vahvistetaan nielujen aikaansaamia poistumia. Strategia muodostaa yhdessä valtioneuvoston teollisuuspoliittisen selonteon kanssa kokonaisvaltaisen toimintaohjelman, jolla edetään hiilineutraaliin ja myöhemmin hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia, heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä tai lisää maatalouden kustannuksia. Tavoitteisiin pyritään mahdollisimman kustannustehokkaalla, vaikuttavalla ja teknistaloudellisesti kestäväällä tavalla.

Lausuttavana olevan energia- ja ilmastostrategian lähtökohtana on ollut hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti Suomen nostaminen puhtaan energian edelläkävijäksi Euroopassa. Keskeisenä osana on teollisuuden energiasiirtymän ja investointien edistäminen. Lisäksi hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassaan ilmastolain ja EU:n päästövähennystavoitteisiin.

Energia- ja ilmastostrategia kattaa kaikki kasvihuonekaasupäästöt päästökauppa- ja taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla sekä maankäyttösektorin ja muiden alojen hiilinielut. Samanaikaisesti valmistellaan Keskipitkän aikavälin ilmastopoliittista suunnitelmaa (KAISU3), jota valmistelee ympäristöministeriö. Siinä määritellään EU:n nykyisen päästökauppajärjestelmän ulkopuolisen niin sanotun taakanjakosektorin uudet politiikkatoimet, joilla täytetään EU:n asettamat velvoitteet.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen

On kannatettavaa, että energia- ja ilmastostrategiassa kannustimet painottuvat teknologian kehittämiseen ja kaupallistamiseen. EU:n päästökauppa nähdään teollisuuden ja energiantuotannon päästöjen keskeisimpänä ohjauskeinona. Markkinaehtoinen, teknologianeutraali kehittäminen tukee suomalaisten yritysten osaamisen kehittämistä ja hyödyntämistä. Yritysten investointihalukkuuden varmistaminen edellyttää paitsi ennustettavaa toimintaympäristöä, myös osaajien saatavuuden turvaamiseksi koulutukseen satsaamista tasapuolisesti eri alueilla ja koulutusasteilla, TKI-toimien resursointia sekä sujuvaa investointien sijoittumiseen liittyvää toimintaympäristöä. Tässä yhteydessä olisi oleellista huomioida alueilla ja kunnissa tehtävän maankäytön suunnittelun merkitys investoinnit mahdollistavan toimintaympäristön edistämiseksi. Myös tulevien elinvoimakeskusten resurssit alueellisessa kehitystyössä on turvattava.

Strategiassa todetaan, että teknisten nielujen yleistymisen esteenä on ollut EU säätelyn puute sekä suuret hankekustannukset ja kannustavien mekanismien puute. Hallitus edistää EU-säätelyn kehittämistä korostaen biogeenisen hiilidioksidin talteenoton ja pysyvän varastoinnin roolia negatiivisten päästöjen mahdollistajana. Toimenpiteeksi on kirjattu myös vaikuttaminen EU- tason rahoitusinstrumenttien kehittämiseen siten, että ne tukisivat kestävien teknisten nielujen käyttöönottoa myös Suomessa. Kuten strategiassa todetaan, on äärimmäisen tärkeää varmistaa yritysten riittävä osaaminen ja valmiudet EU-rahoituslähteiden hyödyntämiseksi ja tukien kotiuttamiseksi. Myös koulutuksen, tutkimuksen ja yrityskentän välisen yhteistyön edistäminen ja tukeminen tällä sektorilla on tärkeää ja voi mahdollistaa myös EU-tukien paremman hyödyntämisen.

Uusiutuvan energian edistäminen

Itäisen Suomen on päästävä osaksi puhtaan energian murrosta, jolla luodaan edellytyksiä mm. teollisuuden hiilidioksidin hyödyntämiseksi vedyn tuottamisessa ja sen jatkojalostamisessa. Esimerkiksi LUT-yliopiston osaamisen perustalle on rakennettavissa yrityksiä palveleva vetytalouden sekä mineraalien hyödyntämistä edistävä EU:n laajuinen innovaatio- ja osaamiskeskittymä. Alueiden tasapainoinen tukeminen ja kehittäminen onkin huomioitava demonstraatiohankkeisiin varatun 200 m€:n jakamisessa.

Strategiassa on tunnistettu itäisen Suomen haasteet tuulivoiman edistämässä. Strategialuonnoksessa kappaleessa 2.3. todetaan, että ”Tuulivoimarakentamista pyritään edistämään itäisessä Suomessa nykyisen järjestelmän puitteissa keskittymällä niihin rakentamattomiin hankkeisiin, joille Puolustusvoimat on jo antanut myönteisen lausunnon.” Nämä rakentamattomat tuulivoimahankkeet ovat jääneet toteutumatta monesta eri syystä, mutta erityisesti sen takia että taloudellisesti kannattavien tuulivoimaloiden korkeus on merkittävästi kasvanut lausuntopyynnön ajankohdan jälkeen. Esitetty linjaus rajoittaisi merkittävästi tuulivoimaloiden rakentamismahdollisuuksia itäisessä Suomessa, eikä edistäisi tuulivoimaloiden tutkavaikutuksien teknistä ratkaisemista.

Uusiutuvien energiamuotojen edistämisen mahdollistamiseksi, myös aurinkoenergiaa lisääviä toimia ja tukea tarvitaan erityisesti alueille, missä tuulivoimaa ei ole tällä hetkellä mahdollista merkittävässä määrin rakentaa.

On oleellista tukea kotimaisen puhtaan teknologian käyttöönottoa ja kehittämistä myös demonstraatiovaiheen jälkeen, jotta ratkaisuja voidaan skaalata ja näin kasvattaa suomalaisyritysten hiilikädenjälkeä. Esimerkiksi energiavarastot ovat merkittävä kehitysaskel energiamurroksessa ja niiden markkinavetoisiksi tuleminen on vauhditettava myös ensimmäisten investointien jälkeen.

Tekniset nielut

Teollinen hiilensidonta on syytä saada pikaisesti käyntiin ja suunnittelua tulisi vauhdittaa kansallisella sääntelyllä ja kannustimilla. On hyvä, että teknisille nieluille osoitetusta määrärahasta käynnistetään BECCS/BECCU pilotteja teollisesta hiilen sidonnasta, jatkojalostamisesta ja varastoinnista. Etelä-Karjalassa on paljon potentiaalia ja teollisen hiilensidonnasta käyntiinlähde linkittyy vahvasti myös vetyklusterin kehittämiseen.

Maakuntahallituksen kokous

18.8.2025

Tekniset hiilinielut eivät kompensoi esimerkiksi metsien hiilinielujen pienenemiseen liittyviä muita ympäristövaikutuksia, kuten biodiversiteettivaikutuksia. Onkin muistettava myös maankäyttösektorin toimenpiteet ja hiilivarastojen sekä monimuotoisuuden turvaaminen.

Energiamarkkinoiden kehittäminen

Strategiassa todetaan, että on tärkeää huolehtia Fingridin investointikyvystä, jotta kantaverkkoon ei muodostu merkittäviä pullonkauloja missään päin Suomea. Tämä on äärimmäisen tärkeä tavoite alueellisten sähköntuotannon ja teollisuuden investointien turvaamiseksi. Tällä hetkellä sähköverkon kehittämisen painopiste on lännessä ja etelässä, mutta itäisen Suomen energiantuotannon kannalta on oleellista huolehtia kehittämisen alueellisesta tasapuolisuudesta. Myös vedyn siirron mahdollistavan putkiverkoston suunnittelu ja toteutus kattavasti on tärkeä askel energiamurroksen toteuttamisessa.

Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky

Koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tulee vastata elinkeinoelämän tarpeisiin myös kaakkoisessa ja itäisessä Suomessa, eikä kehittämistoimia voi kategorisesti kohdentaa vain isompiin Suomen kaupunkeihin. Hallitusohjelman lupaama TKI-rahoitustason nosto ja kohdentaminen etenkin puhtaisiin energiaratkaisuihin tulee näkyä LUT-yliopistossa ja LAB-ammattikorkeakoulussa.

Muuta

Lausujat huomauttavat, että yleisimmälle kesälomakaudelle sijoitettu lausuntoaika ei ole hyvän hallintotavan mukaista ja vähentää erityisesti kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuuksia valmistella lausuntoja.